Bihang till tidningen "Upsala" n:o 109 lördagen den 17 september 1881

Vardagstryck

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Bihang till tidningen "Upsala" N:o 109 Lördagen den 17 September 1881.

Politisk trosbekännelse.

På uppfordran afgifven å Luth. Missionsföreningens, metodist- och baptistförsamlingarnas samt Hoppets Härs gemensamma valmöte i St. Johanniskyrkan i Upsala onsdagen den 14 sept. 1881 af C. G. Lagergren.

Uti en tid, som vår, då goda och onda idéer föra en förtviflad kamp om herraväldet på alla områden, och ett allmänt uppvaknande gör sig mer och mer gällande, samlar sig ock, lifligare än förr, intresset omkring en folkrepresentant. Till det förflutna synas dock snart de dagar helt och hållet vara räknade, då bokliga kunskaper, börd, samhällsrang och penningemagt voro de förutsättningar hos en kandidat, hvilka temligen uteslutande afgjorde ett kommunalt eller politiskt val. Den tid tyckes ock aflägsna sig med snabba steg, då valmännen i massor likgiltigt åse valen, lemnande snart sagdt åt slumpen deras utgång. Derom vittna de särdeles lifliga valagitationerna i de flesta konstitutionela länder, icke minst i det nu republikanska Frankrike, der nyligen af 10,000,000 röstberättigade öfver 7,000,000 lagt sina valsedlar i urnan. Samma politiska vakenhet och ifver visa sig ock i vårt land vid de nu pågående valen till riksdagsmän i Andra kammaren. Vårt samhälle såsom förnämste målsmannen för vetenskap och bildning i Norden har icke heller i nyssberörda afseende visat sig stå efter, ty här hafva afton efter afton hållits förberedande valmöten och öfverläggningar. Tankarne kunna väl vara delade om de olika anledningarne i hvarje enskildt fall till en dylik politisk lifaktighet; i och för sig är den dock ett godt tidens tecken.

Mina herrar, I hafven uppmanat mig att uttala min ståndpunkt till de på dagordningen stående frågorna. Det är min medborgerliga skyldighet att efterkomma eder önskan. Tillåten mig blott förutskicka ett ord.

När jag först såg mitt namn nämnas bland "man och man emellan" påtänkte kandidater, trodde jag det vara ett godmodigt tidningsskämt. Af hvad jag sedan sett och hört, har det blifvit mig alldeles klart, att det är några *verkliga* mening att gifva mig sin röst. Jag har sålunda haft tid på mig att till i afton ordna mina tankar till ett sammanhang.

En kristen är en kristen icke blott i hemmet och det dagliga lifvet, vid familjeandaktens altare, i kyrkan och i församlingen; han är det äfven i det kommunala, sociala och politiska. Äfven på sist anförda områden bildar bibeln, den heliga skrift, det djupaste underlaget för hans tankar och handlingar i allt. Jag skulle således omöjligen kunna biträda något, som mig veterligt stode i strid med bibelns gudomliga läror, exempelvis sabbatens ohelgande, dryckenskaps- och otuktslastens legaliserande genom slappa och för tidsandan eftergifvande lagar. Jag *måste* motarbeta det.

Fosterlandskärlek och god medborgaranda äro oskiljaktiga från lefvande kristendom. För allt, som är svenskt, och på samma gång lofligt och rätt, slår mitt hjerta med den första kärlekens varma slag, och jag vill arbeta derför af all kraft. Att ens egen kommun och dess särskilda och berättigade intressen ega ett företräde, är alldeles naturligt och rigtigt, så länge ej andras och *allas* rätt och förmån förbises eller rent uppoffras. En riksdagsman bör göra allt för alla, allt för fosterlandet, allt för folket.

Såsom menniska känner jag mig tilltalad af allt, som, efter min ringa förmåga att fatta och förstå, är upplyst, godt, ädelt, skönt, stort, rent och sant, och derför vill jag sträfva troget och utan att rygga en hårsmån tillbaka.

Vårt, såväl som de flesta staters i Europa, samhällsskick är ett arf från förgångna tiders mer eller mindre origtiga föreställningssätt. Det är icke blott Kina och Indien, med sitt beryktade kastväsen, som förse den ena samhällsklassen med företrädesrättigheter på den andres bekostnad. Cesarism och papism föra till samma mål. Ja, oinskränkt konungamagt och påfvedöme alstra orättvisor och förtryck. Och om vi varit jemförelsevis obetydligt berörda af det förra, så är detta icke händelsen med det senare. Katolska tiden har lemnat ett arf qvar i landet, som varit svårt att utrota. Det förra och detta århundrade ha varit skådeplatsen för märkeliga tilldragelser på det sociala och politiska området. Och ändock har det innerst intet annat varit än föregående tiders orättvisor med ty åtföljande förtryck och barbari, som hämnat sig sjelfva. Rörelsen har afsett politisk likställdhet och jemnlikhet; när den fått ädla, upphöjda, insigtsfulla, och framför allt *kristliga*, män till ledare, då har den burit goda följder. När den deremot råkat i händerna på okunniga folkuppviglare, fala gunstjägare, samhällsfiendliga ränksmidare eller, hvad ännu värre är, ateistiske och materialistiske verldsförbättrare — såsom våra dagars nihilister, socialister och kommunister — då har den politiska vinden öfvergått till storm och oväder, födt revolutioner, blodsutgjutelser, mord och våld. Exempel är icke blott den franska revolutionen, utan äfven våra dagars "dynamitvälde", användt i de politiska stämplingarnas tjenst.

Emellertid yrka medborgare i de flesta stater på åtnjutande af sina naturliga rättigheter, på en jemlik ställning med alla andra medborgare i fråga om rättigheteter och skyldigheter. Och om vi ock med skäl kunna skatta vårt land lyckligt öfver den goda ställning, som redan råder i detta afseende, det är ändock långt ifrån, hvad det borde och kunde vara. Det bör väl allt mer och mer dertill komma, att, t. ex. i fråga om medborgarens inflytande på statens och kommunens angelägenheter, detta icke så mycket måtte göras beroende af, hvad han tilläfventyrs ärft, förvärfvat — rätt eller orätt — vunnit eller eger, utan af hvad han sjelf *är*. Ja, förmögenhetsvilkoret, förmågan att ega eller göra pengar, bör i vår lagstiftning träda än mera tillbaka och i stället lemna större rum för det egentliga menniskovärdet; personlighetsförhållandet måste fullständigare fram.

Efter dessa allmänna antydningar tillåter jag mig yttra några ord öfver särskilda frågor. Jag vill börja med den *religiösa*, emedan menniskan ej har något högre och vigtigare intresse än religionen. Ingenting är för menniskan af ömmare och ömtåligare natur än hennes religiösa tro och öfvertygelse och dess fria utöfvande. Hvarken enskild person eller staten är här *någons* förmyndare. Hvad staten har att göra är att gifva *lika* skydd åt hvarje trosbekännare, eller såsom vår grundlag säger: "*Konungen skall ingens samvete tvinga eller tvinga låta utan skydda hvar och en vid en fri utöfning af sin religion, såvidt han derigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer*". Detta kallas full samvets- coh religionsfrihet, sålunda erkänd i Sveriges grundlag, men kringskuren i verkligheten samt upphäfd genom separatbestämmelser, såsom de sista årtiondenas sorgliga religionsprocesser med ty åtföljande böter och fängelse nogsamt vittnat. Redan den omständigheten, att staten kallar en viss kyrkobekännelse för *sin* och gynnar den, direkt eller indirekt förhindrande andra bekännelsers fria utbredning, hvilka benämnas "främmande" läror, är en religiös orättvisa. De medborgare, som hysa statens religion, hafva strax ett företräde, och dermed har staten genast gått från sin befogenhet. Tvingar nu staten till på köpet de medborgare, som ej bekänna dess religionslära, att med penningar upprätthålla statsreligionen, då har orättvisan öfvergått till samvets- och religionsförtryck. Ja, det är ett våldförande af rätten, och det sker i Sverige och försvaras af både rättslärde och teologer. Men det måste ändras af det enkla skäl, att det är orätt och orättvist samt strider mot Sveriges grundlag. Det är troligt, att alla oegentligheter och orättvisor på det religiösa och kyrkliga området bland oss kunna fullständigt häfvas endast genom kyrkans skiljande från staten, och, om så är, bör man verka derför. Emellertid är den stunden ej kommen nu. I första hand bör Kongl. Förordningen af den 11 dec. 1868, hvilken, i rak strid med Regeringsformens 16 §, hotar ett kyrkoråd misshaglige predikanter med böter och fängelse, rödjas ur vägen. Vidare bör den s. k. dissenterlagen eller Kongl. Förordningen af den 31 okt. 1873 så ändras och förbättras, att de, som vilja utträda ur statskyrkan, vare sig för att bilda egna lagliga församlingar eller såsom enskilda personer, måtte kunna göra detta utan trekasserier och menliga följder. Till denna förbättring hör ock, att § 3 af sagda lag får en sådan lydelse, att *hvilken som helst*, som vill utträda ur svenska kyrkan, får göra det, vare sig han bekänner "främmande kristen lära" eller ej; ja, äfven då han *ingen* "kristen lära" bekänner. Ty det strider helt emot begreppet religionsfrihet och grundlagen, att t. ex. en fritänkare, ja, en ateist, skall mot sin vilja, till egen och andras harm, vara tvingad till officielt skrymteri. Skulle en sådan eller någon annan företaga något, som "störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer", så har han den, som dömer sig, vare sig han står inom eller utom kyrkan, nemligen den *allmänna lagen*. I sammanhang härmed bör ock påpekas den mot religionsfrihetens grundsats stridande bestämmelsen i vår lag, att konungen och statsråden skola ovilkorligt vara *lutheraner*. Ändras icke denna föreskrift, så skulle det verkligen — och det säkerligen snart nog — kunna komma derhän, att alla medborgare i Sverige, *utom Hans Maj:t konungen och hans höge ministrar*, åtnjöte religionsfrihet. Och detta vore i principielt afseende ett lika orimligt som anstötligt undantag.

Innan jag lemnar den religiösa frågan, vill jag påpeka nödvändigheten af införande af s. k. civilregister, så att folkförteckningen, anteckning af födde, vigde, döde, o. s. v., blefve, såsom ett rent civilt ärende, till borgerlige tjenstemän öfverlemnad. Utom att detta bidrager att bringa reda i den nu varande sammanblandningen af borgerliga, kyrkliga och religiösa förhållanden, skulle det i sanning höja presterskapets ställning, enär nu dess tid och krafter till icke ringa del dragas från dess egentliga kallelse och tagas i anspråk för rent mekaniska göromål.

Dernäst öfvergår jag till frågan om *politisk rösträtt*, såsom hvilande på samma grundval, allas lika ställning inför lag.

Jag skall yttra mig kort. Jag är en vän af och vill arbeta för streckets och skalans borttagande helt simpelt och önskar upplefva den dag, då hvarje myndig, välfrejdad man, som betalar skatt till stat och kommun, ordentligt försörjer sig och de sina, samt vistats erforderlig tid i en kommun, både är valbar och röstberättigad i alla kommunens och statens på val och förtroende grundade uppdrag. Men här är det måhända, såsom i fråga om statens och kyrkans åtskiljande; mognadens stund är ej kommen. Streckets nedflyttande till 400 kronors bevillning och röstskalans omarbetande böra då blifva första steget, och ett steg, som tages snart

Man åberopar såsom skäl mot lagstiftningsåtgärder i nyss sagda syfte okunnighet, råhet, brist på förståndsutbildning och karaktersdaning hos stora massor af de "djupa lederna", och derför skola de tillsvidare hållas i "politisk omyndighet". Af de 35 år jag lefvat har jag tillbragt 25 i arbete bland allmogen och de lägsta samhällslagren, och jag har sett lika stora prof på okunnighet, råhet, falskhet och ränker bland de s. k. bildade som hos allmogen och de egentliga kroppsarbetarne. Det finns nog, Gudi klagadt, det som är uselt och lågt på *alla* områden i samhället. Men antag, att de under strecket stående, med hvilka icke jag haft förmånen att komma i någon beröring, öfverhufvud äro ovärdiga den uppflyttning, som är på fråga, för okunnighetens skull, så blir detta förhållande mig en kär anledning att genast öfvergå till frågan om *undervisningen, folkupplysningen, skol- och undervisningsväsendet*, ty der skola vi väl, näst religionen, finna de krafter, som göra alla menniskor myndiga, äfven politiskt.

Kunskap eller vetande är magt. Nå väl, måtte hvarje medborgare bekomma denna magt, som säkerligen är en annan än *penningens*, hvilken dock icke heller är att förakta. Våra folkskolor äro berömda. Men de böra och kunna ytterligare höjas. Våra dagars folkhögskolor, äro icke äfven de en vink i den vägen? Jag är en varm vän af strang sparsamhet med statens medel. Jag är ej med om att offra på många kanoner, fästningar, pansarskepp och "guldsmidda diplomater", ty det är bortkastade pengar, men på undervisningen, och i första hand på folkskolan, vill jag offra, ty på den åkern får man skörda, hvad man sår. Jag är med om och vill arbeta för en bättre aflöning åt folkskollärare och lärarinnor. En ädel nation, såsom den svenska, nedsätter sig sjelf genom att försumma deras lekamliga oberoende och bekymmersfria ställning, hvilka offra sitt lif för vår största rikedom: vår ungdom och våra barn. Samma rätt vill jag ock skall vederfaras dem, som undervisa på andra områden, t. ex. vid elementarläroverk och högskolor, om behofvet visar sig kräfva det. Jag är ock för, att staten erkände det berättigade äfven i qvinnans bildning så tillvida, att den bestode ett och annat läroverk för flickor, motsvarande våra elementarskolor. Jag säger detta, ehuru jag på intet vis sluter mig till den s. k. "qvinnoemancipationen". Widare är jag mot hvarje sådan åtgärd, som försvårar eller rent omöjliggör vistelsen vid elementarläroverk, högskolor och andra allmänna läroanstalter för fattigmans söner; deremot är jag med om hvarje tidsenlig förändring och förbättring i examensväsendet; ser ingen fara, om de döda språken träda något tillbaka för de nya, isynnerhet engelskan; om naturvetenskaperna tillerkännas mera betydelse o. s. v. Att all bildning, äfven den rent vetenskapliga, mera anlägges med hänsyn till dess betydelse för det praktiska lifvet samt göres för alla, äfven de lägst stående, på något sätt fruktbärande, det är ett önskningsmål hos alla, utom hos ett och annat kringvandrande kunskapsmagasin, som ej vet större fröjd än att veta mer än alla andra och ändock förstå konsten att behålla det för sig sjelf.

På tal om skolan bör jag nämna, att jag anser henne såväl som helsovården och fattigvården rättast böra sortera under civildepartementet och icke, såsom nu, under ecklesiastikdepartementet. Detta kan måhända väl betraktas såsom en vederbörandes smaksak, men så lägger jag så mycket mera vigt på, att skolan blir en *kommunens* och icke, såsom nu, en kyrkans angelägenhet. Skolans ärenden behandlas för närvarande nemligen ej på kommunalstämma, rådstuga eller af stadsfullmägtige utan på kyrkostämma, och kyrkoherden, eller den, hans plats företräder, är *sjelfskrifven*,

1881

han och ingen annan, ordförande i skolrådet, som tillsättes af kyrkostämman. Nej, mina herrar, skolan är kommunens, statens, ja, menskligheten angelägenhet. Wi tala nemligen nu ej om ett särskildt slag af skolor, religionsskolor, teologiska läroanstalter o. s. v., ty om dem ordnar kyrkan eller församlingen, som hon för godt finner; vi tala om folkskolorna, de allmänna skolorna, de offentliga läroverken och läroanstalterna, som afse medborgarens uppfostran till medborgare och kunskapers bibringande i allmänna och verldsliga ämnen.

Jag har berört *sparsamhetsfrågan*. Jag återgår till henne. Man kan icke göra en blick på första hufvudtiteln utan bekymmer. Ett så litet och fattigt folk skall bära en så stor och tung hofhållning! Dock det må så vara, men försvinne då för alltid från statsverkets utgiftslista alla personliga utbetalningar till enskilda medlemmar af den kungliga familjen, utom konungen sjelf. Det må åligga statschefen, såsom alla andra familjefäder, att sjelf sörja för de sina. "Apanager" o. d. borde vara främmande benämningar i det fattiga Sverige. Successionsordningens män, som gjorde sig till kommande slägtens och århundradens förmyndare, alldeles såsom 1593 års mötes män i fråga om religionen, hafva ej gjort en god gerning, om den ock anses förestafvad af klokheten. Om vi finge sjelfva — och icke de, hvilkas ben längesedan multnat i grafven — afgöra, hvem som i hvarje fall skulle råda öfver oss, så kunde vi ock bestämma, när dennes arvode skulle i första hand utgå. Men jag lemnar denna fråga, såsom varande något ömtålig, och vill ej göra onödigt buller om första hufvudtiteln. Deremot vänder jag mig mot den tredje och påstår bestämdt, att för oss att underhålla ministrar vid främmande hof, bestå oss en teater på nationens bekostnad, och mera sådant, är rent af en statslyx och ett slöseri. Teatern må vara amatörers sak; den upplysning, bildning och sedlighet, den utbredt, har man aldrig sett utom Stockholm, och kanske knappast der. Tvärtom måhända motsatsen. I främmande länder torde vi, i de allra flesta fall åtminstone, reda oss med konsulaten. Sveriges politiska betydelse är nu mera så ringa, att det vid diplomaternas rådsbord saklöst kan lysa med sin frånvaro, och svenska undersåtar komma till sin rätt i främmande länder våra utländska ministrar förutan. Widare synes mig vårt statsmaskineri arbeta något osäkert och tungt, och ho vet, om det ej, ju högre upp det bär, rör sig med åtskilliga rent öfverflödiga och onödiga tjenster, som snarare vålla hinder än rask behandling, men som kosta penga[illegible]. Sådana platser och embeten, måhända stundom blott sinekurer för gunstlingar, böra strykas, och i stället de tjenstemän, som göra det egentliga arbetet och äro rent oundgängliga kuggar i hjulet, erhålla större löner.

I sammanhanget vill jag yttra några ord i *försvarsfrågan* och gent emot det stora kraf på nationens medel, som 4:e och 5:e hufvudtitlarna, eller försvaret till lands och vatten, representera, vill jag erinra om krigets förbannelse, om den låga ståndpunkt i sedligt afseende, det företräder, samt verka för freden och dess välsignelser. Tror ej, att fredsligans idéer äro så helt att leka med, som grefve Moltke tyckes tro. De hafva sitt berättigande; de böra påaktas. Dock anser jag ej, att Sverige, ett litet och obetydligt land — dess bästa försvar är dess naturliga läge — skulle börja afväpna. Något sådant vore lika oklokt som fegt. Nej, visst måste vi försvara oss, och vi hafva ock något att försvara. Wi hafva färska exempel på legoknektars oduglighet, och måhända på samma gång en erinring om den indelta arméens företräde. Wi böra väl bestå oss en armé, dock så liten och så dugling som möjligt. Framförallt behöfva vi dugligt befäl. Officerare, officerare blir den egentliga frågan, när det gäller. Om grundskatternas aflösning eller afskrifning och landtmannapartiets hållning i denna fråga och dess förbindande af densamma med frågan om indelningsverket vill jag vid detta tillfälle blott säga det, att jag kan aldrig vara med på något sådant, som möjligen innebure den enes fördel på den andres bekostnad, samt att, om tilläfventyrs egennyttan under någon larf smugit sig in i svenska folkrepresentanternas rådkammare, hon genast bör drifvas ut genom dörren.

Angående den "allmänna värnpligten" har jag den uppfattningen, att, äfven om det ej vore i lag befaldt, hvarje vapenför man, ung som gammal, bör känna det såsom sin oafvisliga fosterländska pligt att i farans stund, och då han påkallas, ställa sig under vapen. Och om detta kommer på tal, röstar jag derför. Deremot om det blir fråga om, att vi, såsom de stora militärstaterna, Preussen, Ryssland m. fl., skola införa militarismen och *äfven i fredstid* förvandla hvarje vapenför yngling, måhända för åratal, till en kasernerad soldat, då skall jag arbeta emot med händer och fötter. Jag säger: "Ett sådant ok ha hvarken vi eller våra fäder mägtat bära." I principen förkastar jag den dervidlag tydligt genomgående tanken: "Medborgaren är till endast för att vara en krigsmaskin." När ett folk underkastat sig militarismens tvångströja, då vet man, att cesar sjelf står i dörren. Om han kommer ensam eller har papism eller annat slafveri i följe, nog af, farväl med friheten! Och ett folk utan frihet lefver blott ett skenlif. Exemplen behöfver man ju ej söka på långt håll. För öfrigt måste man i *sedlighetens intresse* motsätta sig allt kasernlif såsom högeligen demoraliserande, hvarom blott de bekanta beväringsmötena äro sorgliga varningar nog. Och en skara moraliskt förderfvade män, vore hon aldrig så stor, aldrig så väl utrustad och vapenför, är ett fosterlandsförsvar, som ingen sann fosterlandsvän vågar lita på i farans stund, samt vida underlägsen en i vapen mindre öfvad trupp, som dock eger de verkliga förutsättningarna för en segerrik kamp: *karakterens renhet, sedligt allvar, verklig fosterlandskärlek, mod, ihärdighet och oförminskad fysisk kraft.*

Jag tror, att det behöfs en rent fosterländsk väckelse, lik den religiöla, som pågått, hvarigenom fosterlandskärleken på nytt ingötes i hvarje man och qvinna i Svithiod. Om Tegnér ville stiga upp ur grafven och sjunga ett nytt "Svea" för det försoffade och på konstlade njutningar begifna Sverige, som nu lefver, så skulle det måhända rusta folket bättre till försvar i farans stund, än om vi finge kanoner och skepp i öfverflöd, enhvar mogen man vore soldat, och statsskulden växte oss än ytterligare öfver öronen. Man trodde, att den "frivilliga skarpskytteröreIsen" företräddе en sådan väckelse. Men den visade snart, hvad den var: en ny förklädnad för ungdomens njutningslusta, som nu fick en ny anledniug att ohelga sabbaten. Frånvaron af en sådan fosterländsk anda visar ock den pågående sorgliga utvandringen, som dessutom kan hafva andra och många orsaker.

Men till en sund nationalekonomi hör, icke allenast att för nyttig användning spara de tillgångar, som finnas, utan äfven att öppna nya hjelpkällor. Jag vill derför tala några ord i *tullfrågan.*

På allt hvad öfverflödsvaror och lyxartiklar heter och allt utländskt kram må läggas den högsta möjliga tull. På rusdrycker och alla slags skadliga och förderfliga ting, exempelvis snus, tobak o. d., önskar jag införselförbud, och om ej detta kan ske, mycket hög tull. Men äfven der någon fara uppstår för vår egen, inhemska industri, utan att det är fråga om en förderflig sådan, såsom bränvinsbränning och öltillverkning, utan om en god och i allo laglig industri, böra skyddstullar användas till de våras försvar. Om fienden kommer att förderfva vårt land, så yrkar jag, att vi gå man ur huse emot honom. Detsamma bör tillämpas, om den fiende, som heter utländsk konkurrens, kommer för att utsuga och förderfva våra aktade handtverkare- och handelskorporationer, och derigenom ödelägga landet, bringande hundra- och tusentals menniskor till tiggarstafven eller ut ur landet, och hvad blir det då till sist? Nej; jag ser visserligen, att frihandeln representerar en stor idé: folkens kommerciella förbrödring och närmande till hvarandra. Jag finner väl likaledes, att 1864 års näringsfrihetslag öppnar vägen för friska viljor och företagsamma hufvuden, men likasom denna lag, som ej binder yrkets utöfvande vid sådana kompetensvilkor, som ligga i yrkets egen natur, utan endast vid medborglig frejd och rådandet öfver sig sjelf och sin egendom, har stält yrkesidkaren värnlös gent emot allehanda fuskmakare och djerfva fribytare, så skulle på samma sätt, genom brist på skyddstullar, handtverkare och industriidkare utsättas äfven för den utländska konkurrensen och sålunda komma mellan två eldar. Hvem som i ett sådant läge kan bestå, det vill jag se.

För min del är jag för mycket fosterlandsvän för att vilja vara med om att blottställa mitt eget lands industriidkande befolkning för främmande täflan. Men man må ej tro, att det är blott medlidandet med handtverkarne och den orättvisa, som sker dem, då ej deras alster skyddas mot främmande inflytande, som bestämma mig. Jag bekänner, att detta är blott endels fallet. Men jag frågar: Hvad blir af mitt eget fosterland, om all industri skulle dö ut här? För industriens egen skull måste jag således yrka på och verka för skyddstullar; och det så mycket mer, som andra länder begagna denna utväg, hvarigenom vår ställning blir ännu mer kritisk. Och skulle vår industri gå under, vore ju dermed en rik åder för statens ekonomiska bestånd sprungen.

I *nykterhetsfrågan* är jag oföränderlig och i mångas ögon — oförbätterlig. Har redan berört frågan, och som allt bruk af rusdrycker, som ej hör till det rent medicinska, kemiska och tekniska, är af vetenskap och erfarenhet utdömdt såsom skadligt och förderfligt, så betraktar jag rusdrycker af alla namn, färger och slag rätt och slätt såsom apoteksvaror och vill arbeta på att få dem inom lås och bom. På vägen till detta mål yrkar jag den högsta möjliga beskattning på både tillverkning och försäljning af dem alla — nästkommande riksdag blir en nykterhetsriksdag i anledning af frågan om ölskatten — samt att skatten i båda fallen bör ingå till statskassan, med bibehållen rätt för kommunerna att sjelfva bestämma, om någon försäljning inom deras område bör eller får ifrågakomma eller ej.

Till sist anser jag, att det tillkommer en riksdagsman att stå öfver, eller åtminstone utom, alla partier vid riksdagen. En riksdagsman bör ej verka i eget eller något partis intresse, vare sig utom eller inom riksdagen, utan i *fosterlandets*. Hans valspråk bör vara: *Allt för alla, allt för fosterlandet, allt för folket.* Vidare bör en riksdagsman taga noga kännedom om och så mycken hänsyn, som möjligt är, till sina valmäns och de olika korporationernas bland dem önskningar och sträfvanden och vid sina motioners utarbetande söka tillmötesgå valmännen och inhemta deras tankar och åsigter. Detta är i korthet min politiska tro, mine herrar. Jag tackar er för ert tålamod.

Upsala 1881. Esaias Edquist boktryckeri.